Sociálny program
„Pomoc ženám, na ktorých je páchané násilie“

Úvod

Násilie páchané na ženách môžeme definovať ako „akýkoľvek čin násilia založený na rodovej nerovnosti, ktorého dôsledkom je alebo, ktorý smeruje k tomu, aby jeho dôsledkom bolo fyzické, sexuálne alebo psychické poškodenie trpiacej ženy vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo akéhokoľvek potlačenia slobody, či už vo verejnom alebo v súkromnom živote“.

V článku 2 Deklarácie OSN o odstránení násilia páchaného na ženách sú uvedené tieto formy násilia páchaného na ženách:

a) fyzické, sexuálne a psychické násilie vyskytujúce sa v rodinách,
b) fyzické, sexuálne a psychické násilie vyskytujúce sa v rámci širšej komunity,
c) fyzické, sexuálne a psychické násilie páchané alebo prehliadané štátom, kdekoľvek k nemu dochádza.

Ženy, na ktorých je páchané násilie sa často stretávajú s nepochopením, stratou priateľov a známych, so zľahčovaním a podceňovaním ich závažného problému. Napriek tomu, že je toto násilie závažný trestný čin, týraným ženám nie je vždy poskytnutá adekvátna pomoc. V záujme riešenia problematiky násilia páchaného na ženách v Bratislavskom kraji Bratislavský samosprávny kraj, odbor sociálnych vecí vypracoval Regionálny akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách pre Bratislavský kraj (ďalej iba „RAP BSK“).

RAP BSK je vypracovaný v súlade s operačnými cieľmi Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2009 – 2012, kde zohľadňuje oblasť trestnoprávneho a občianskoprávneho rámca, oblasť poskytovania pomoci ženám, ktoré zažili alebo zažívajú násilie, oblasť vzdelávania a scitlivovania pomáhajúcich profesií, oblasť prevencie, oblasť štatistík, výskumu a monitoringu a oblasť práce s páchateľmi násilia. RAP BSK nezahŕňa oblasť násilia voči ženám na pracovisku. Jednou z úloh RAP BSK je aj realizácia tohto sociálneho programu.

I. Legislatívny rámec realizácie sociálneho programu

- ***Deklarácia Spojených národov o odstránení násilia páchanom na ženách***
- ***Uznesenie Európskeho parlamentu - Boj proti násiliu páchanom na ženách***
- ***Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia***

Uznesením vlády SR č. 438, zo dňa 17. júna 2009 vláda SR schválila návrh Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2009 -2012, ktorým zadefinovala a odporučila predsedom samosprávnych krajov spolupracovať pri realizácii akčného plánu. Jednou z odporúčaných úloh bolo vypracovanie vyššie uvedeného RAP BSK.

Súčasná právna úprava v oblasti násilia páchaného na ženách v právnych predpisoch Slovenskej republiky

Trestné právo

Trestný zákon

Zaviedli sa kvalifikované skutkové podstaty, ktoré implementujú najnovšie poznatky odborníkov/odborníčok, ako aj medzinárodné záväzky. Bola upravená definícia blízkej osoby, podľa ktorej je možno postihnúť veľký okruh činov násilia, a tak ochrániť obete tohto násilia a odsúdiť páchateľov. Boli sprísnené tresty za páchanie násilia na osobách blízkych a zverených pri trestných činoch týrania blízkej osoby a zverenej osoby, vydierania, znásilnenia, sexuálneho násilia, sexuálneho zneužívania a nebezpečného prenasledovania.

Trestný poriadok

Orgány činné v trestnom konaní a súdy konajú z úradnej povinnosti. To znamená, že trestné činy medzi osobami, ktoré sú kvalifikované ako „blízke osoby“ budú stíhané aj bez súhlasu obetí a páchateľ nebude mať dôvod nútiť obeť k tzv. stiahnutiu trestného oznámenia. Samozrejme obeť, ktorá je zároveň svedkom, resp. ďalší svedkovia, ktorí sú rodinnými príslušníkmi páchateľa, majú právo odoprieť výpoveď. Vo vzťahu k skrátenému vyšetrovaniu rekodifikácia priniesla možnosť páchateľa trestného činu postaviť pred súd do 48 hodín, čo je pozitívum z hľadiska zaistenia páchateľa a jeho skorého odsúdenia, resp. dania do väzby.

Občiansky zákonník

Úlohou Občianskeho zákonníka je najmä ochrana osobnosti a upravovanie majetkových vzťahov fyzických a právnických osôb. V prípadoch „domáceho násilia“ je dôležitý § 146: Ak dôjde medzi manželmi k nezhode o právach a povinnostiach vyplývajúcich z bezpodielového spoluvlastníctva, rozhodne na návrh niektorého z nich súd. Ak sa z dôvodu fyzického alebo psychického násilia alebo hrozby takého násilia vo vzťahu k manželovi alebo k blízkej osobe, ktorá býva v spoločnom dome alebo byte, stalo ďalšie spolužitie neznesiteľným, môže súd na návrh jedného z manželov obmedziť užívacie právo druhého manžela k domu alebo bytu patriacemu do bezpodielového spoluvlastníctva, prípadne ho z jeho užívania úplne vylúčiť.

Občiansky súdny poriadok

V súčasnom znení Občianskeho súdneho poriadku možné súd vydať predbežné opatrenie na dočasné zverenie maloletého dieťaťa do starostlivosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ak je bez akejkoľvek starostlivosti alebo ak je jeho život, zdravie alebo priaznivý vývoj vážne ohrozený alebo narušený. Okrem toho môže súd predbežným opatrením uložiť účastníkovi, aby nevstupoval dočasne do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba blízka alebo osoba, ktorá je v jeho starostlivosti alebo vo výchove, vo vzťahu ku ktorej

je dôvodne podozrivý z násilia. V prípade osôb zverených do starostlivosti je zároveň skrátená doba rozhodnutia súdu najneskôr do siedmich dní od doručenia návrhu, v prípade maloletého dieťaťa najneskôr do 24 hodín od doručenia návrhu.

Zákon o rodine

V prípadoch opakovaného alebo dlhodobého domáceho násilia býva pre ženu jedným z východísk opustenie spoločnej domácnosti a podanie návrhu na rozvod manželstva. Súd môže manželstvo na návrh niektorého z manželov rozviesť, ak sú vzťahy medzi manželmi tak vážne narušené a trvalo rozvrátené, že manželstvo nemôže plniť svoj účel a od manželov nemožno očakávať obnovenie manželského spolužitia.

Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele

Schválením zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 305/2005 Z. z.“) sa krízové stredisko zaradilo medzi zariadenia, v ktorých sa vykonáva sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela. Podľa § 62 zákona č. 305/2005 Z. z. krízové stredisko zabezpečuje vykonávanie opatrení podľa tohto zákona, ak sa dieťa, rodina alebo plnoletá fyzická osoba nachádza v krízovej životnej situácii. V ňom sa vykonáva sociálna práca, odborná diagnostika, pomoc na zvládnutí krízy, špeciálne sociálne poradenstvo, liečebno-výchovná starostlivosť, psychologická starostlivosť, zabezpečuje zdravotnú starostlivosť a vzdelávanie, poskytuje bývanie, stravovanie a obslužné činnosti.

Vyšší územný celok podľa zákona č. 305/2005 Z. z. vytvára podmienky na pomoc deťom, plnoletým fyzickým osobám a rodinám, ktoré sa nachádzajú v krízovej situácií. Vychádzajúc z ustanovení citovaného zákona Bratislavský samosprávny kraj prijal Všeobecne záväzné nariadenia č. 28/2009 zo dňa 25.02.2009 o bližších podmienkach poskytovania finančného príspevku akreditovanému subjektu, právnickej osobe, fyzickej osobe alebo obci na vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na území Bratislavského samosprávneho kraja v znení Všeobecne záväzného nariadenia č. 37/2010 zo dňa 23.07.2010 a Všeobecne záväzného nariadenia č. 44/2011 zo dňa 09.12.2011. Podľa tohto nariadenia môže Bratislavský samosprávny kraj finančne podporiť tie subjekty, ktoré vypracovaním sociálnych projektov pomôžu napríklad aj obetiam násilia páchaného na ženách.

Zákon o sociálnych službách

Zo zariadení sociálnych služieb je podľa tohto zákona v súvislosti s pomocou obetiam násilia adekvátne zariadenie núdzového bývania, v ktorom sa poskytuje sociálna služba aj ženám, na ktorých je páchané násilie, alebo ktoré sú obeťou obchodovania s ľuďmi, ktorým sa v prípade potreby zabezpečuje utajenie miesta ich ubytovania a ich anonymita.

Zákon definuje okrem iných aj „sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií," ktorými možno poskytovať krízovú pomoc prostredníctvom telefónu a internetu, a to aj ženám, na ktorých je páchané násilie, ktoré svoju obtiažnu životnú situáciu nemôžu riešiť vlastnými silami a prostredníctvom týchto telekomunikačných technológií sa im poskytuje najmä sociálne poradenstvo.

Z uvedených všeobecných východísk vyplývajú pre sociálny program tieto úlohy:

- *venovať sa problémom obetí násilia páchaného na ženách a ich rodinám v Bratislavskom samosprávnom kraji,*
- *zaobchádzať so ženou, na ktorej je páchané násilie s dôstojnosťou a úctou,*
- *podporovať komplexný systém ochrany pred násilím páchaným na ženách,*
- *podporovať participáciu občianskych združení a neziskových organizácií pri pomoci ženám, na ktorých je páchané násilie,*
- *podporovať proaktívny prístup a súčinnosť zainteresovaných subjektov sociálneho programu a ostatných aktérov akútnej pomoci v systéme ochrany pred násilím páchaným na ženách,*
- *práca s páchateľom násilia (zamerať sa na prácu s páchateľom násilia, aby násilník prevzal zodpovednosť za svoje správanie, aby ho zmenil a znovu sa neuchýlil k násilnému správaniu).*

II. Základný cieľ sociálneho programu

Cieľom sociálneho programu je prevencia a eliminácia násilia páchaného na ženách tak, aby obete nemuseli čeliť porušovaniu ich základných ľudských práv a mohli žiť svoj život bezpečne, slobodne, dôstojne a bez akéhokoľvek ohrozenia.

III. Čiastkové ciele sociálneho programu

- *vytvoriť dostatočnú poznatkovú bázu o násilí páchanom na ženách a v rodinách, aby bolo možné prispievať k rozšíreniu efektívnych nástrojov intervencie a prevencie v prípadoch násilia,*
- *poskytovať týraným ženám a ich rodinám psychologickú a sociálnu pomoc a poradenstvo, analyzovať ich životnú situáciu a navrhovať riešenia, odborná pomoc pri zvyšovaní ich sebaúcty a sebahodnoty,*
- *interdisciplinárne spolupracovať s aktérmi akútnej pomoci (políciou,*

zdravotníckymi zariadeniami, orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí, orgánmi vykonávajúcimi psychologické poradenstvo a psychoterapeutické služby) a spolupracovať v ďalších nadväzných službách,

- *práca s páchateľmi násilia.*

IV. Objekty sociálneho programu

Objektmi pomoci v Bratislavskom samosprávnom kraji pri realizácii sociálneho programu sú ženy, na ktorých je páchané násilie, ktoré potrebujú akútnu pomoc, alebo sa už stretli s aktérmi akútnej pomoci a potrebujú systematickú a kontinuálnu psychologickú, sociálnu a materiálnu pomoc.

V. Subjekty pomoci

- *Bratislavský samosprávny kraj (finančná podpora neštátnych subjektov),*
- *akreditované subjekty (realizátori sociálneho programu prostredníctvom vypracovaných projektov).*

VI. Základné prístupy pri práci so ženami, na ktorých je páchané násilie

- *Koordinovaný prístup*

Efektívnosť všetkých krokov smerujúcich k napĺňaniu úloh je úzko viazaná stupňom koordinácie medzi všetkými zúčastnenými. Všetci relevantní partneri a aktéri zapojení do realizácie sociálneho programu by mali v rámci svojich kompetencií spoločne participovať na základnom cieli.

- *Zachovávanie mlčanlivosti*

Zainteresovaní aktéri sú povinní dodržiavať mlčanlivosť a o skutočnostiach, o ktorých sa dozvedia, môžu informovať iba so súhlasom osôb, ktorých sa týkajú, na účely trestného konania môžu i bez tohto súhlasu poskytovať informácie orgánom činným v trestnom konaní.

- *Odbornosť*

Subjekty zapojené do realizácie sociálneho programu majú odborne pripravených sociálnych pracovníkov/pracovníčky, psychológov/psychologičky, právnikov/právničky.....
Potreba neustáleho vzdelávania odborných pracovníkov/pracovníčok v danej problematike s cieľom získavania nových poznatkov a zručností reflektujúcich aktuálny vývoj danej oblasti.

VII. Zásady pri plnení úloh sociálneho programu

- *dostupnosť,*
- *rýchla a nebyrokratická pomoc,*
- *poskytovanie podporných a odborných sociálnych služieb a opatrení poskytovaných 24 hodín denne (vrátane krízových telefonických liniek),*
- *bezpečie (utajená adresa, dôvernosť informácií),*
- *profesionalita a kvalita,*
- *kvalifikovaný personál (vysoká profesionalizácia personálu je zárukou toho, aby sa zabránilo druhotnej viktimizácii obete),*
- *princíp posilnenia (posilňuje sa samostatnosť klientky) – tento princíp sa využíva najmä v terciárnej prevencii),*
- *kooperácia s metodicko-koordinačným centrom pri MPSVR SR.*

VIII. Hlavné činnosti podporované v rámci sociálneho programu

Bratislavský samosprávny kraj bude prostredníctvom sociálnych projektov vypracovaných akreditovanými subjektmi podporovať najmä tieto činnosti:

a) krízová intervencia,
b) sociálne poradenstvo,
c) psychologické poradenstvo,
d) pomoc v krízovom stredisku v zmysle zákona č. 305/2005 Z. z.
e) pomoc pri právnych úkonoch,
f) sprevádzanie (na políciu, k lekárovi, na súdne pojednávanie),
g) asistencia pri hľadaní ubytovania a pri komunikácii s úradmi,
h) podpora komunikačných zručností.

IX. Metódy práce

- *krízová intervencia,*
- *krízová telefonická linka poskytovaná 24 hodín denne počas celého roka,*
- *sociálne poradenstvo,*
- *psychologické poradenstvo,*
- *ekonomické poradenstvo,*
- *právne poradenstvo,*
- *sociálna asistencia,*
- *terapia (rôzne formy terapie, najmä psychoterapia individuálna, skupinová,*

rodinná),

- *výcviky zamerané na posilnenie osobnosti týranej ženy a zručnosti potrebných pre uplatnenie sa na trhu práce,*
- *terénna sociálna práca,*
- *motivačné rozhovory zamerané na budovanie motivácie k zmene uvažovania,*
- *práca s páchateľmi násilia.*

X. Termín realizácie

Rok 2013

XI. Miesto realizácie

Bratislavský samosprávny kraj

Použitá literatúra:

http://www.gender.gov.sk/index.php?id=22&sID=44ac70eb84e4c1c859624c5550c4013f
http://www.movita.sk/o%20nasili.htm
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:04:32001F0220:SK:PDF
http://www.pomocobetiam.sk/pdf/prirucka.pdf
http://www.radaeuropy.sk/?602
www.moznostvolby.sk/nasilie/brozurka.pdf
http://prison-education.oad.sk/sk/text15.pdf
http://www.pomocobetiam.sk/html/pravastandard.htm
http://docs.google.com/viewear?a=v&q=cache:GFURyZqPATYJ:is.muni.cz/TH/81684/pr...
http://www.právne prostriedky v SR a domáce násilie voči ženám.sk